L'exposició «D'or i d'argent. Diàleg entre els brodats i els teixits del Museu Episcopal de Vic i del Musée des Tissus de Lyon (segles XIV-XVII)»

Judit VERDAGUER i SERRAT*
Museu Episcopal de Vic

RESUM

«D'or i d'argent. Diàleg entre els brodats i els teixits del Museu Episcopal de Vic i del Musée des Tissus de Lyon» és una exposició coorganitzada entre aquests dos museus, de Vic i de Lió, amb la voluntat d'aplegar esforços per al millor coneixement, estudi i difusió del brodat i del teixit antics. Amb aquest nou projecte, el Museu Episcopal de Vic continua amb la seva línia de col·laboració amb institucions internacionals. En els darrers anys el MEV ha fet exposicions amb el Musée National du Moyen Âge - Thermes de Cluny i amb el Musée des Monuments Français, ambdós de París; ha col·laborat amb el Musée des Augustins de Tolosa de Llenguadoc, amb el MNAC, i ara ha repetit l'experiència, molt satisfactòriament, amb el Musée des Tissus de Lyon.

Paraules clau: exposició, teixit, brodat, península Ibèrica, segles XV i XVI

ABSTRACT

The exhibition «D'or i d'argent. Diàleg entre els brodats i els teixits del Museu Episcopal de Vic i del Musée des Tissus de Lyon (segles XIV-XVII)»

«D'or i d'argent. Diàleg entre els brodats i els teixits del Museu Episcopal de Vic i del Musée des Tissus de Lyon» is an exhibition co-organized by these two museums at Vic and Lyon that aims to join efforts for a better knowledge, study and diffusion of ancient embroideries and textiles. With this new project, tne Episcopal Museum of Vic continues with a line of cooperation with international institutions. In the last years the MEV has collaborated in exhibitions with the Musée national du Moyen Âge -Thermes de Cluny and the Musée des Monuments Français, both in Paris; has also collaborated with the Musée des Augustins at Toulouse, with the MNAC at Barcelona, and now repeats the experience, with great satisfaction, with the Musée des Tissus de Lyon.

Key words: *exhibition, textile, embroidery, Iberian Peninsula, 15th and 16th centuries*

En el número II de *Quaderns del MEV*, editat l'any 2008, fèiem esment de la reunió anual del Consell de Direcció del Centre Internacional de Teixits Antics (CIETA) que es va celebrar al Museu Episcopal de Vic el mes d'octubre de 2006.[1] Fou durant el transcurs d'aquesta reunió que es va gestar la idea de fer una exposició de teixit històric entre el Museu Episcopal de Vic i el Musée des Tissus de Lyon. La idea va sorgir arran d'un debat entre especialistes sobre la necessitat d'indagar en les atribucions de procedència d'alguns dels teixits conservats a Vic i a Lió.

La controvèrsia que presenta la pertinença de les obres a un taller o a un altre és un aspecte molt debatut entre especialistes, ja que la freqüent circulació pels territoris de teixidors i brodadors, dels models i també el propi comerç del teixit, en dificulten sovint una segura assignació. A partir, doncs, d'aquesta discussió va sorgir l'argument per a la realització d'un projecte comú, basat en la voluntat de difondre la importància que van tenir els centres de producció de teixit i de brodat establerts en els territoris de la Corona d'Aragó i de la península Ibèrica, des de finals de l'Edat Mitjana fins al Renaixement, i així aprofundir també en la problemàtica de les atribucions d'algunes obres encara de procedència incerta.

Aquest interessant projecte de recerca es va formalitzar amb la signatura d'un conveni de col·laboració entre el Museu Episcopal de Vic i el Musée des Tissus de Lyon que va fructificar l'any 2010, amb la celebració al Musée des Tissus de Lyon de l'exposició «Fastes de la Couronne d'Aragon. Dialogue entre les broderies et les tissus du Musée des Tissus de Lyon et du Musée épiscopal de Vic», mostra que durant el 2011 presentarem a Vic amb el nom de «D'or i d'argent. Diàleg entre els brodats i els teixits del Museu Episcopal de Vic i del Musée des Tissus de Lyon».

[fig. 1] Vista general de l'exposició *Fastes de la Couronne d'Aragon* al Musée des Tissus de Lyon

El Musée des Tissus de Lyon i també el CIETA són organismes dependents de la Cambra de Comerç de Lió. De fet el museu lionès deu la seva fundació a aquesta institució, que el creà l'any 1864 amb el nom de Musée d'Art et d'Industrie. Aquesta idea d'associar l'art a la indústria sorgeix a Anglaterra a partir de la Primera Exposició Universal del 1851, exposició que va ser l'origen del South Kensington Museum, avui el Victoria and Albert Museum de Londres. Aquesta nova tendència museològica fou imitada a bona part de les capitals europees amb la creació de museus innovadors que reivindicaven la condició artística d'algunes produccions industrials, entre elles la tèxtil.

Actualment, el valor artístic del teixit ja no es posa en dubte, i això a Catalunya ho devem, en part, a la tasca emprenedora de persones com mossèn Josep Gudiol i Cunill, que van saber impulsar de forma pionera la recuperació i l'estudi de molts teixits, que, en aquell temps, restaven oblidats i eren poc valorats.[2] Alguns d'aquests teixits són avui veritables obres mestres i donen el renom internacional a les col·leccions tèxtils del Museu Episcopal de Vic. No podem pas dir menys de la importància de les col·leccions del Musée des Tissus de Lyon formades per excel·lents exemplars de totes les èpoques i de diverses procedències. El museu lionès és també un centre especialitzat en l'estudi i la conservació del teixit i, com a tal, s'ha convertit en un referent internacional en aquesta matèria.

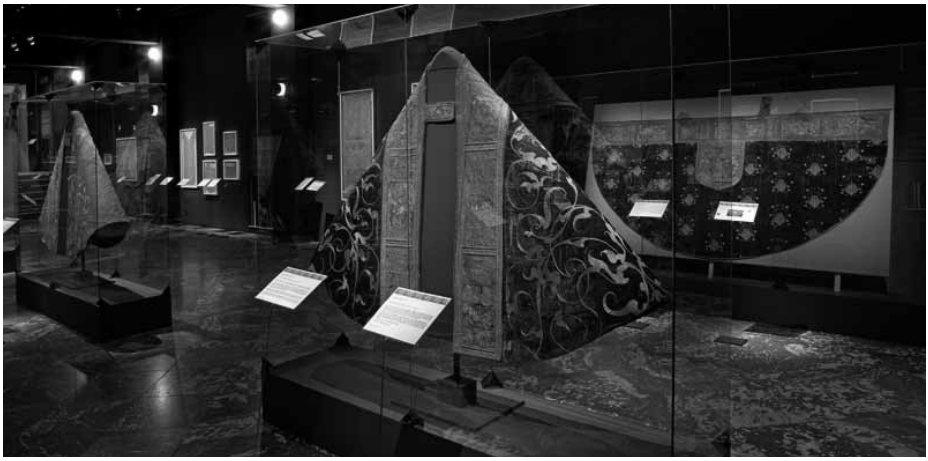
Entre les col·leccions de teixit del Museu Episcopal de Vic i les del Musée des Tissus de Lyon hi ha molts paral·lelismes estilístics, però el punt de convergència per a aquesta exposició ha estat la col·lecció de teixits i brodats realitzats entre els segles XIV i XVII procedents de la Corona d'Aragó i dels regnes hispànics. D'aquesta cronologia i procedència el Museu de Vic en conserva diversos exponents; però, entre ells, els millors són d'època gòtica. En canvi, el museu lionès conserva uns excel·lents exemplars renaixentistes que han permès complementar cronològicament el discurs, podent així presentar amb total equitat els exemplars més notables de cada museu.

El total de teixits presentats són 28 i s'exposen segons la seva afinitat estilística, establint d'aquesta manera una comparativa entre les obres anàlogues d'un museu i de l'altre. La tipologia i el format dels teixits i brodats exposats és diversa; així, tant es pot gaudir amb la majestuositat dels grans teixits i brodats d'aixovar litúrgic, com delectar-se amb els petits fragments tèxtils d'excel·lent i refinada execució tècnica.

Brocatells, lampàs, sedes i velluts decorats amb rics brodats fets amb fils de seda, d'or i d'argent, són els materials i les tècniques de luxe dels exemplars presentats, els quals se'ns manifesten com els models d'un període històric d'esplendor artística, de prosperitat econòmica i de gran poder eclesiàstic. Obres de primera magnitud com els brodats de pintura a l'agulla del tern de l'abat Vilalba, el frontal de l'Epifania, la dalmàtica del canonge Bernat Despujol, la capa de l'arquebisbe Joan de Terès o la casulla i el gremial del bisbe fra Benet de Tocco, totes del Museu Episcopal de Vic, s'exhibeixen al costat

[fig. 2] Capa de Ferran II d'Aragó (MT 25432)

[fig. 3] Capa de la Resurrecció (MEV 16308)

de la impressionant capa de Ferran II d'Aragó, el frontal de Sant Joan Baptista o els paraments de dalmàtica i el drap de faristol de l'antiga col·lecció Spitzer conservats al Musée des Tissus de Lyon.

Alguns dels teixits que s'han exposat han hagut de sotmetre's a un seguit d'accions de conservació preventiva –eliminació d'impureses, consolidacions i canvis de suport–, i d'altres, a causa del seu fràgil estat de conservació, han hagut de ser restaurats de forma integral. Aquest és el cas de les aplicacions de l'amit i de l'escapulari de la casulla de l'abat Vilalba i també el d'un frontal d'altar de malla, conservats al MEV. Aquests exem-

plars tèxtils patien severes degradacions i restaven dipositats als magatzems del Museu esperant una intervenció de conservació-restauració que, sens dubte, els ha estabilitzat i retornat la seva esplendor original. Aquesta intervenció ha estat efectuada pels restauradors tèxtils del museu lionès[3] i ha estat possible gràcies a la col·laboració entre ambdós museus.

«Fastes de la Couronne d'Aragón» a Lió o «D'or i d'argent» a Vic, són els dos títols d'una mateixa exposició de la qual ha sorgit un extens treball d'investigació fet pels millors especialistes. Aquest ha consistit en un rigorós estudi de recerca historicoartístic liderat per Rosa M. Martin[4] i Maria-Anne Privat Savigny,[5] i d'una curosa anàlisi de la tècnica d'execució de les obres feta per Antoni Bargalló, Montserrat Bargalló[6] i Marie-Hélène Guelton.[7] Tota aquesta labor es veu reflectida en la mostra i restarà publicada en el catàleg de l'exposició.

Amb aquest nou projecte, el Museu Episcopal de Vic continua amb la seva línia de col·laboració amb institucions internacionals, amb l'objectiu de treballar conjuntament en la conservació, l'estudi i la comunicació de les obres d'art dels seus fons. En els darrers anys el Museu Episcopal de Vic ha fet exposicions amb el Musée national du Moyen Âge - Thermes et Hôtel de Cluny, amb el Musée des Monuments Français, ambdós de París; ha col·laborat amb el Musée des Augustins de Tolosa de Llenguadoc, amb el MNAC, i ara ha repetit l'experiència, molt satisfactòriament, amb el Musée des Tissus de Lyon.

Esperem que amb aquesta nova exposició centrada en el teixit i brodat antics aconseguim potenciar l'estudi i promoure l'interès per aquesta disciplina, de vegades injustament relegada a un segon terme, i desitgem que la mostra, que molt aviat presentarem a Vic, tingui tan bona acollida entre el públic català com l'ha tinguda entre el francès.

NOTES

*Conservadora
Museu Episcopal de Vic
Plaça Bisbe Oliba, 3
08500 Vic. Barcelona
jverdaguer@museuepiscopalvic.com

[1] P. Arizzoli-Clémentel, «Réunion du Conseil de Direction du Centre International d'Étude des Textiles Anciens. Museu Episcopal de Vic 2006», *Quaderns del Museu Episcopal de Vic*, II, 2008, p. 251-256.

[2] J. Verdaguer, «La collection de tissus du Museu Episcopal de Vic», *Fastes de la Couronne d'Aragon*.

Dialogue entre les broderies et les tissus du Musée des Tissus de Lyon et du Musée épiscopal de Vic (catàleg d'exposició), Vic, 2010, p. 16-19.

[3] La conservació-restauració dels teixits d'aquesta exposició ha estat efectuada per Marie Schoefer, responsable del taller de restauració del Musée des Tissus de Lyon, i per Catherine Petit de Bantel, conservadora-restauradora del mateix taller.

[4] Rosa M. Martin i Ros és conservadora al DHUB-Museu Tèxtil i d'Indumentària de Barcelona, vicepresidenta del CIETA i cocomissària de l'exposició.

[5] Maria-Anne Privat Savigny és directora i conservadora en cap del Musée des Tissus i del Museu d'Arts Decoratives de Lió i cocomissària de l'exposició.

[6] Antoni i Montserrat Bargalló són especialistes en anàlisis tècniques de teixits.

[7] Marie-Hélène Guelton és especialista en anàlisis tècniques del Musée des Tissus de Lyon, secretària general tècnica del CIETA i cocomissària de l'exposició.